

Klarer personer med demenssykdom å snakke om sin verdighet?

Hva vet vi om verdigheten til eldre med demenssykdom? Start med å spørre dem.

Hvorfor ble du nysgjerrig på dette?

Jeg har alltid vært interessert i eldre mennesker – i deres liv, fortellinger, livsvisdom – og over hvor mye man kan lære ved å lytte til deres erfaringer. Som sykepleier, og psykiatrisk sykepleier, har jeg i ulike kontekster som sykehjem, hjemmesykepleie og psykisk helsevern erfart hvordan ny innsikt kan bli tilgjengelig gjennom samtaler og samhandling med personer som har demenssykdom – mennesker som vet hvordan det er å leve med demens.

Hvordan kom prosjektet i stand?

Høgskolen i Oslo og Akershus lyste ut en stipendiatstilling knyttet til deres Forskergruppe «Verdighet og etikk» – ledet av professor Dagfinn Nåden. Jeg sendte inn søknad, og la ved en prosjektplan med tittelen «Verdighet ved demens». Jeg var heldig og fikk denne 4-årige stipendiatstillingen.

Hvordan har du arbeidet med det?

Dette doktorgradsprosjektet har tittelen «Dignity-preserving care for persons living with dementia», og er en kvalitativ studie forankret i hermeneutisk metodologi. Delstudie 1 er en metasyntese av tidligere internasjonale studier. Her undersøkes 249 sykepleieres/annet helsepersonells perspektiver på hvilke aspekter som er sentrale i verdighetsbevarende omsorg. I delstudie 2 og 3 har jeg gjennom forskningsintervju med 11 personer med

Foto: Jørgen Barth/UiB

Navn: Oscar Tranvåg

Nåværende stilling: Postdoktor, Universitetet i Bergen/Oslo Universitetssykehus/Høgskolen i Bergen.

Alder: 51

Forsker på: Verdighetsbevarende omsorg for personer med demens.

mild til moderat demens utforsket deres perspektiv på hva som bidrar til å bevare deres verdighet i hverdagen. Katie Erikssons «Theory of Caritative caring» utgjør studiens teoretiske fortolkningskontekst.

I avhandlingen anvendes kunnskapen fra de tre delstudiene i utviklingen av en empirisk-teoretisk modell for verdighetsbevarende omsorg for personer med demens.

Hva er de tre viktigste lærdommene fra doktorgradsprosjektet ditt?

Personlig lærte jeg at ekte engasjement, tålmodighet, og å sikre kontinuitet i arbeidet var viktige drivkrefter og betingelser for å nå målet med dette fireårige prosjektet.

Når det gjelder den viktigste lærdommen en kan trekke fra studiens resultater, vil jeg peke på det studien identifiserer som tre sentrale verdighetsdimensjoner hos personer med demens:

1. *En historisk verdighetsdimensjon.* Den innebærer at en anerkjennelse av personens livshistorie og livsprosjekter er sentral.
2. *En intrapersonlig verdighetsdimensjon.* Den innebærer at personens egen opplevelse av menneskeverd etter å ha fått demensdiagnose, samt å ha muligheten til fortsatt kunne leve i tråd med egne livsverdier er grunnleggende.
3. *En interpersonlig verdighetsdimensjon.* I denne er det å få være del av et inkluderende, omsorgsfullt og bekreftende felleskap sentralt.

I verdighetsbevarende omsorg kan disse «tre kildene» anvendes på måter som bidrar til å fremme opplevelse av mening i hverdagen, støtte opp under den enkeltes personlige utvikling, og på et overordnet plan bekrefte menneskeverdet og likeverdet til personer med demens.

Hva kan denne forskningen brukes til?

Studien dokumenterer hvordan helsepersonell, familie og venner kan verne om personer med demens sin verdighet i hverdagen. En rekke anbefalinger for omsorgspraksis er formulert avslutningsvis i avhandlingen.

Hvem vil særlig ha nytte av den?

Helsepersonell med omsorg for personer med demens, studenter og undervisere innen ulike helse- og omsorgsfag, ledere innen demensomsorgen, politikere med ansvar for veivalg og prioriteringer innen helse- og omsorgssektoren, samt familiemedlemmer og venner av personer med demenssykdom.

Noe som har overrasket deg underveis?

I min forforståelse hadde jeg tanker om at det kanskje ville være vanskelig for personer med demens å snakke om sin verdighet. Deltakerne i min studie lærte meg annerledes.

Hva er ditt råd til andre som skal i gang med et større forskningsarbeid?

Ikke undervurder betydningen av god planlegging. Tydeliggjør for deg selv og for andre hva som er studiens formål. Legg vekt på å klargjøre studiens avgrensinger, problemstillinger og forsknings spørsmål. Sørg for at prosjektets omfang står i forhold til den tid og de økonomiske ressurser du har til rådighet. Det er viktig å ha gode veiledere og/eller medforskere å samarbeide meg. Vær tålmodig og behold engasjementet – husk at prosjektet ditt kan bidra til ny og viktig kunnskap om det temaet du utforsker.

Avhandlingen kan du lese her: <http://hdl.handle.net/1956/11408>